

Драгомир Константинов

Зелени възможности за България

- Намирането на пътища към зелената икономика е глобална и европейска възможност за преодоляване на международните икономически проблеми, съпроводено с по-щадящо отношение към изтощената околна среда. Така икономическата печалба се среща с подобряването на заетостта и с опазването на природата.
- Специално за България това не е лукс, а необходимост. Съществуват конкретни местни възможности за такива подходи у нас.
- Пестеливото потребление на суровини, разумното селско стопанство и съвременното управление на отпадъците могат да бъдат високо печеливши.
- Технологичната икономика може да е природосъобразна, ако анализира и изобретява.
- Природоустойчивата заетост води до по-голяма социална отговорност.
- Отдалечените територии също предлагат икономически възможности.
- Бизнесът се нуждае от държавно ориентиране и подкрепа, за да поеме в по-перспективна посока.

Октомври 2011

СЪДЪРЖАНИЕ

Съдържание.....	1
1. Зелената икономика – възникване и обхват.....	2
2. Защо са необходими зелени възможности за България?.....	3
3. Работни места за устойчиво суровинно потребление.....	4
3.1. Устойчиво селско стопанство.....	5
3.2. Алтернативна енергия.....	7
4. Работни места за устойчива преработка.....	8
4.1. Технологични зелени работни места.....	8
4.2. Рециклиране вместо добивни дейности.....	9
5. Устойчива заетост и социална отговорност.....	10
5.1. Зелени подходи за добавяне на местна обществена стойност.....	11
5.2. Включване и поминък за маргиналните групи.....	12
5.3. Развитие на „битови“ фотосоларни инсталации в населените места.....	12
6. Държавна подкрепа за зелените работни места.....	13
6.1. Административни облекчения.....	13
6.2. Улеснения за предоставянето на инвестиционни капитали.....	14
6.3. Професионално и предприемаческо обучение и съдействие.....	14
6.4. Проучване, разработване и внедряване.....	15
7. Приложения.....	15

1. Зелената икономика – възникване и обхват

Целенасоченото развитие на управленските политики и бизнес концепции за зелено икономическо развитие в Европейски и глобален мащаб се наблюдава през периода след 2008 г. То е обусловено от две тенденции, приемани за относително независими помежду си. Първата от тези тенденции е поредицата от финансови и стопански кризи на териториите на едни от най-развитите икономически региони в света. Систематичното и интензивно възникване на тези кризи, както и ръстът на загубите от тях, значителни по размер и глобални по своя обхват, представляват ясен и устойчив сигнал за изчерпване на водещите досегашни икономически модели (т. нар. концепции за „бизнес както обикновено“/“business as usual”). Това от своя страна налага разработването на нови подходи и концепции за стопанско развитие, които да отчитат, да управляват и дори да се възползват от съществуващите глобални предизвикателства.

Втора тенденция е постъпателното изчерпване на множество планетарни ресурси, слабо-възстановими или практически невъзобновяеми по своя характер. Заслужава специално да се отбележи, че някои от тези ресурси са със структуроопределяща роля за функционирането на съвременното общество и стопанство. В това множество спадат, но без да го изчерпват: намаляването и оскъпяването на добива на изкопаеми горива и други подземни ресурси; прогресиращото и необратимо опустиняване, осоляване и друго увреждане на почвения хумус; постъпателното изчерпване на наличното биоразнообразие и планетарни генофон-

дове; нарастващите климатични флукуации и щетите от тях. Особено внимание се отделя напоследък на растящите проблеми при т. нар. еко-системни услуги, които биха стрували невъобразимо скъпо, ако природата бъде възпрепятствана да ги осигурява безплатно (само един характерен пример тук е опрашването на полезните растителни култури при отсъствието на жизнеспособни пчелни семейства, каквото се наблюдава все по-нашироко в Европа и по света).

Систематичното и интензивно възникване на тези кризи и проблемни процеси, както и ръстът на загубите от тях – значителни по размер и глобални по своя обхват – представляват ясен и устойчив сигнал за изчерпване на водещите досега икономически модели (т. нар. концепции за „бизнес както обикновено“/“business as usual”). Това от своя страна налага разработването на качествено нови подходи и концепции за стопанско развитие, които да отчитат, да управляват и дори да се възползват от съществуващите глобални предизвикателства.

През последните години гореописаните тенденции започват да се отчитат от някои правителства. След финансовата и икономическа криза от 2008 г. редица държави в Америка, Европа и Азия задействаха свои програми за възстановяване, които в много случаи включват „зелени“ елементи сред своите стимули и реформи. Това е водеща тема конкретно за страните-членки и политиките на ЕС. Развитието на европейската енергетика, глобалната конкурентност, осигуряването на стабилна заетост, развитието на кохезионната, селскостопанската и регионална политики на ЕС са само някои от темите за обсъждане, които поставят въпросите за една по-устойчива, по-

* Настоящата публикация беше подготвена с ценното съдействие на референтите: Евгения Борисова, Илиян Илиев, Генади Кондарев.

природосъобразна и по-екологично рентабилна насока за европейското развитие.

Конкретна водеща роля в този актуален процес се играе от евро-парламентарната група и транс-европейската партньорска мрежа на Европейските Зелени. Те се обявяват за комплексна икономическа политика на ЕС и страните-членки, която да насърчава екологичносъобразените производства и бизнеси с ясна визия, насоки и конкретни стимули за зелена модернизация на икономиките. Според тях ЕС трябва да поеме водеща роля в тези реформи, насочени към екологичната модернизация и интензивното създаване на зелени работни места. Същевременно се посочва, че „дори и зеленият икономически растеж може да навреди, ако само допринесе за увеличаване на и без това неудържимо високото ниво на консумация на природни ресурси“. За да се избегне подобно развитие, са необходими структурни реформи в стопанските модели, обхващащи конкретно отстраняването и реформирането на сега преобладаващите неустойчиви стопански отношения, като при това се зададе необходимата средносрочна и дългосрочна политическа ориентация.

Задълбочен рамков анализ и детайлни насоки в тази връзка бяха публикувани през 2009 г. в т. нар. „Зелен Нов Договор за Европа“ (ЗНД), издание на Института за климат, енергия и околна среда във Вупертал, по поръчка на групата на Европейските Зелени. ЗНД дефинира курса за еколого-съобразна модернизация на Европейската икономика като „целевидържавни инвестиции в дейности, осигуряващи стоки и услуги за измерване, предотвратяване, ограничаване, свеждане до минимум или коригиране на еколо-

гичното увреждане на водата, въздуха и почвата, както и на проблеми, свързани с управлението на отпадъците, шума и екосистемите. Това включва иновации в почисти технологии, продукти и услуги, намаляващи екологичния риск и свеждащи до минимум замърсяванията и експлоатацията на ресурсите.“¹

Едновременно с горните специфични особености, еколого-съобразената стопанска политика на ЕС и всяка страна-членка очевидно ще трябва да отговори и на неотменните типови изисквания към всяка друга стопанска политика. Сред тези изисквания попадат:

- Осигуряването на стопанска рентабилност и жизнеспособност.
- Ефективният принос към локалната и глобална конкурентоспособност.
- Капацитетът за осигуряване на устойчива заетост и стимулиращи трудови възнаграждения.

2. Защо са необходими зелени възможности за България?

На базата на рамковите определения и изисквания, представени в предния раздел, всяка държава-членка, всеки бизнес сектор и всяка индивидуална компания трябва да изгради и предприеме свои конкретни, самостоятелни и локално ориентирани бизнес стратегии и тактики. Не е реалистично да се очаква, че инициативата за ЗНД ще представлява някакво съвременно централизиране на националните и секторни стопански политики, някакво „водене за ръчичка“ на отделните управленски и стопански субекти. Осъществяването на всеки един бизнес върви в комплект със

¹ стр. 12, Зелен нов курс за Европа: Към зелена модернизация пред лицето на кризата, Институт за климат, околна среда и енергия във Вупертал, 2010

своите специфични бизнес рискове и екологосъобразните бизнес подходи в рамките на ЗНД няма да направят изключение от това правило. Както печалбите, така и разходите при всеки подобен бизнес ще продължат да се осъществяват от управленските и стопански субекти „от тяхно име и за тяхна сметка“. Българските управленци и предприемачи трябва да обърнат особено внимание на това обстоятелство, предвид характерното подчертано ниско ниво на управленска и предприемаческа култура у нас (сочено от редица емпирични показатели и целиви проучвания по тези въпроси).^{2 3 4} и много др.

Съществува и друга много основателна причина българските институции и предприятия да се ангажират със своите локални подходи за оползотворяване на нови и екологосъобразни стопански възможности. Отделните сектори на националното стопанство, и българската икономика като цяло са на едно от последните места в рамките на ЕС по индексите на своето стопанско развитие. Следването на консервативна и компилативна подражателска стратегия (без собствени интензивни иновации и значителна финансова подкрепа за тях) има своя ограничен ресурс да предвижи страната понапред от сегашното положение, в чисто количествен аспект. То обаче не може да промени качествено сегашното заварено положение. Ето защо на раменете на българския бизнес доста нежелано от него, но лежи цялата отговорност за собственото му „зелено“ настояще и бъдеще. Българският републикански бюджет (кой-

то се характеризира с висока степен на централно преразпределение в рамките на Европа) на свой ред трябва задълбочено и както никога досега, обществено отговорно да отчете и адресира своята поддържаща роля в този процес.

Не на последно място, настоящите специфични местни особености в нашата страна биха представлявали непреодолима бариера за всяка механично привнесена, неадаптирана бизнес стратегия, несъобразена с тях. Тук се имат в предвид не толкова географското и климатично положение на България, колкото текущото заварено положение на структурата и моделите в секторите на националния бизнес и предприемачество, и конкретно интензивността и успеваемостта при разработване и внедряване на иновации, и актуалните тенденции в сферата на професионалното обучение и пазара на труда у нас.⁵

3. Работни места за устойчиво суровинно потребление

Съществуват две основни, рамкови концепции за устойчивост на суровинното потребление. Първата от тях се отнася до осъществяването на първичните добивни дейности. Тя е по-скоро рестриктивна, като се отнася до въвеждането на ограничения, оценяване на цялостните въздействия от добива, и упражняването на по-стриктен контрол върху тяхното практическо изпълнение. Тази концепция не дава предложения за разрешаване на проблема с ограничеността на суровинните ресурси, тя касае по-скоро начина за тяхното текущо усвояване. Тя обаче има своя потенциал за нови работни места, основно на етапите на осигуряването на

² Културата като основна детерминанта на продуктивността и възможностите за просперитет; Генов, Юлиан; 2002

³ Предприемаческата Ориентация В Контекста На Националната Културна Среда, Икономически алтернативи; Матилда Александрова, изд. УНСС, бр.3/2005

⁴ България в международните индекси и каква е добрата политика за просперитет и свобода; ИПИ, 2009

⁵ Мерки за подобряване на бизнес средата в България, ИПИ, 2010

допълнителни еколого-съобразни квалификации (професионални и др. обучители), и на вътрешно-фирмения и обществен (местен и общонационален) контрол за осъществяването на дейностите (контролни и мениджърски позиции).

Втората концепция е тази за мащабната подмяна на добива на нови суровини с дейности за рециклиране и оползотворяване на вече използваните ресурси. Тя има няколко достоинства: разрешаване на ресурсната ограниченост; потенциал за облекчаването на природните територии, ползвани досега за депозирание и съхранение на суровите или преработени отпадъци; и не на последно място, значителните възможности за нови бизнес начинания и разкриване на потенциално значителен брой работни места във връзка с голямото разнообразие от аспекти при нейното цялостно осъществяване. Тази концепция е разгледана подробно в следващата четвърта част от настоящия доклад.

3.1. Устойчиво селско стопанство

Селското стопанство е един сектор, който и понастоящем има значителен и нарастващ дял в националната заетост⁶. То е и ключов източник на редица първични земеделски продукти, които представляват суровинната основа за редица сектори на леката (козметика), консервната, текстилната и други видове промишленост. От друга страна селскостопанските практики имат пряко отношение към оползотворяването на природните

ресурси, и по този начин са определящи за устойчивостта на тяхното потребление.

Съществуват редица устойчиви селскостопански практики, които освен това се отличават с висока добавена стойност. Тяхното въвеждане в нашата страна е една конкретна възможност за стартирането на нови стопански дейности (за безработни), или за диверсифициране на действащи бизнеси. Ниските цени на селскостопанската земя у нас, и наличието на значителни пустеещи селскостопански площи са допълнителни условия, които могат да стимулират подобни процеси. От друга страна недостигът, високата цена на заемният инвестиционен капитал и относително по-бавните цикли на оборот на капитала (получаване на рентабилност от вложените инвестиции) са бариери пред по-масови подобни бизнес инициативи в България.

Някои от тези възможности са свързани с разширяването на отглеждането и добива на традиционни страна, но високо рентабилни култури, сред които отглеждането на гъби и пчеларството са водещи. Положително тяхно качество е отглеждането им в чиста природна среда, без използването на агресивни химически агенти, както и отличните им здравни характеристики, подходящи за деца и младежи, възрастни и хора с влошено здраве.

Популярност в нашата страна вече добива и възмездното предоставяне на еко-системни услуги. На отделни места навлизат практиките на „арендуване“ от страна на растениевъди на пчелни семейства през време на периодите на опрашване на съответните култури, което значително повишава средните добиви. Популяризирането на така постиганите резултати във времето постепенно

⁶ По данни за Годишния доклад за състоянието и развитието на земеделието (Аграрен доклад 2010) общият брой на наетите лица по трудово и служебно правоотношение през 2009 г. е 2 404 633, докато техният брой през 2008 г. е 2 466 852. Наетите в обществен сектор през 2009 г. са 603 207, от които 14 142 лица са в селското, горското и рибното стопанство. През изминалата 2008 г. броят на наетите лица в тези икономически дейности е бил по-малък – 11 765.

може значително да разшири търсенето за такива услуги, а оттук – и привлекателността на този подсектор.

Следваща подобна екосистемна услуга е повишаването на почвеното плодородие. Това е възможно да се случва без използването на агресивни изкуствени торове, а за сметка на компостиране на органични отпадъци, използването на животински тор и други подобни практики. Популярност добива и един нов метод – отглеждането на червени калифорнийски червеи, които произвеждат биохумус. Този продукт е резултат от жизнената дейност на червеите, хранещи се с органични остатъци, които след като се обработят от организма на червеите се променят изключително благоприятно. Основната храна на червеите е животинският тор, макар че те могат да се хранят и с други органични отпадъци. Използват се различни по вид торове, но качеството на биохумуса ще е различно в зависимост от тора-храна.

Друга група възможности за устойчиво и рентабилно слеско стопанство са свързани с отглеждането на култури и видове, нехарактерни за досегашните практики у нас. В тази категория могат да се отглеждат щрауси, змийорки, трюфели, маслини, сусам и мак за хлебарската промишленост, и други. Развитието на мидени ферми и евентуално свързано с него изграждане на изкуствени рифове също представляват пример за симбиоза между стопански и природо-подобряващи инициативи. Редица от тези видове и култури се характеризират с относително ниски изисквания за своето отглеждане, напълно подходящи за българските климатични, почвени и други природни условия. Други от тях са с по-високи претенции, но и добавената стойност от

тяхната пазарна реализация значително надхвърля средната за нашата икономика. Допълнителен бонус към подобен род дейност е, че тяхната локална реализация (сезонно или цялогодишно) може да се превърне в притегателен момент за посетители, които да опитат от ръчно изработени печива, да си закупят местно произведени сувенири или домашно произведена козметика.

Допълнителни неизползвани възможности съществуват и в областта на преработката и реализацията на един традиционен за нашата страна селскостопански продукт като вълната. Това е продукт, който не се експлоатира достатъчно въпреки неоспоримите си свойства да задържа топлината на тялото, уравновесява температурата и осигурява допълнителна топлина в студено време, позволява на кожата да диша, попива течност повече от една трета от собственото си тегло, без да се усеща влагата. Вълната не е електростатично заредена, по тази причина привличането на мръсотия и неприятна миризма е минимално и е устойчива срещу намакване. Тези свойства могат да се използват за развитието и реализацията на специални продуктови линии за хора с чувствителна кожа и нужда от специална грижа поради болест. Продуктите могат да бъдат разнообразни – от дюшеци, различни видове завивки, дрехи и играчки за малки и големи.

Развитието на горското стопанство е друга възможност за рентабилност, съчетана с полза за природата. Горите осигуряват възобновяеми сурови материали, биоразнообразие, регулатори на водните потоци и други екологични услуги. Този сектор осигурява енергия, дървесина, мебели, а също подпомага съхраняването на биоразнообразието. Залесяването

е основно средство в борбата с промяната на климата. Един метод за грижа за природата, който не е разпространен в България, е т.нар. агро-горско стопанство (agroforestry). Този симбиотичен метод комбинира дървета и храсти със земеделски култури и/или отглеждането на добитък. Така се комбинират земеделски и горски технологии, за да създадат разнообразен, производителен, печеливш, здравословен и устойчив начин за използване на земите. Други свързани възможности се отнасят за залесяване с бързорастящи дървесни и храстовидни видове, които са подходящи за мебелната промишленост, производството на пелети, а също така се използват и за производство на енергия, като в същото време носят на стопаните си допълнителен доход.

3.2. Алтернативна енергия

Един значим аспект от устойчивото потребление на стопанските суровини се отнася до употребата на енергийните източници. Тази употреба се асоциира с редица проблеми: на ограничените ресурси (поетапното изчерпване на глобалните запаси от нефт и въглища), здравни (масово предизвикване на хронични заболявания), екологични (изпускане в природна среда, вреда върху биоразнообразието и цели хабитати), политически (зависимост от вноса от чужди държави) и др. Ситуацията на енергетиката в България напълно попада в гореописаната рамка. Наред с горното, икономиката и домакинствата в нашата страна са на последно място по енергийна ефективност в рамките на ЕС, което значително оскъпява техните разходи и сериозно снижава конкурентоспособността на националните изделия.

Това състояние налага дългосрочно реструктуриране на енергийния сектор с цел неговото оздравяване. Един аспект за това реструктуриране е масовото увеличаване на енергийната ефективност на българските предприятия и домакинства. Особено приоритетно е въвеждането на обществени инициативи за масово саниране на настоящия битов жилищен фонд, чиито лоши показатели за енергийна ефективност осигуряват голяма част от генерираните загуби. Подобно развитие ще подпомогне значително и пазара на труда, доколкото се отнася за трудоемки дейности, и конкретно ще позволи да се ангажират част от големия брой строителни работници, освободени през последните две години в резултат на резкия спад на строителните услуги. Също така намаленото общо ползване на енергийни източници ще повлияе благоприятно на количеството национални парникови емисии, и не на последно място – на успешното изпълнение на националните квоти. Може да се очаква още, че този процес ще е благоприятен за количеството и остротата на дихателните и алергични заболявания в нашата страна (на база на концепцията и емпиричните изследвания за други европейски държави на методиката за оценка на външните въздействия в енергетиката ExternE⁷).

Следваща зелена възможност за българската енергетика е увеличаване на дела на ВЕИ в общото местно производство, конкретно в по-масовото въвеждане на дребно-машабни ВЕИ инсталации за битови цели, вкл. в районите на населените места. Подобно развитие ще позволи част от националните домакинства да пристъпят към самозадоволяване на

⁷ <http://www.externe.info/>

техните енергийни нужди, и ще облекчи общото търсене на енергийни услуги. Самото изнасяне на ВЕИ от природните в урбанизираните територии ще отслаби сега оказвания и бъдещия антропогенен натиск върху околната среда. От друга страна това ще предизвика и непосредствено намаляване на далечния пренос на енергия, и оттук – на големите загуби при неговото осъществяване. Осъществяването на такива микро-проекти е също дейност със значителна трудоемкост, и неговото интензифициране ще подпомогне сериозно пазара на труда у нас.

Още една възможност за добавяне на стойност в областта на енергетиката се отнася до навлизането на български инвеститори от дистрибуцията, през асемблирането, до собственото производство на елементи и цели технологични модули за генериране на възобновяема енергия. Понастоящем този пазар е свръхдефицитен в световен мащаб. Навлизането на национални подизпълнители и производители ще доведе до създаване на нов и изключително перспективен сектор на националната икономика, което ще се придружава и от нова, по-качествена заетост за работната сила в този сектор. В същото време трябва да се отчетат и успешно да се преодолеят високите изисквания за подобни предприятия в глобален мащаб, по отношение на наличните инвестиционни капитали, високото технологично равнище на линиите за производство, и не на последно място – високата необходима квалификация на техния персонал. Все пак тези съществуващи потенциални препятствия не правят подобно развитие невъзможно и безперспективно. Един показателен пример за това е масовото производство в огромни мащаби на модерни и високотехнологич-

ни металургични и промишлени изделия в слабо-грамотните и с изключително ниско ниво на жизнен стандарт селски провинции на Китай.

4. Работни места за устойчива преработка

4.1. Технологични зелени работни места

Една възможност за по-модерното и устойчиво развитие на българската икономика се отнася до по-значимото въвеждане на подхода „От люлка до люлка“ („Cradle to Cradle“). Това е икономична и екологосъобразна бизнес концепция, която залага на затворен цикъл на употреба. Тя залага на няколко основни аспекта, сред които: продуктите да са печеливши за бизнеса, здравословни за потребителите и опазващи природата и следващите поколения.

Характерното за този вид продукти е, че са направени така, че след края на употребата им стават ресурс за ново производство. Концерни като „Филипс“ и „Найки“ вече използват идеята. Първите сертификати за стоки от типа „от люлка до люлка“ са издадени през 2005 г. Повече информация за този подход е представена в Приложение 2 към настоящата публикация.

Икономическите предимства от прилагането на този подход включват редуцирането на бизнес-разходите за суровини, а също и осигуряването на нови приходни източници за формите. Възможно е да се очаква и възникването на цял нов стопански сектор, който се занимава преимуществено с рециклирането на компонентите от употребявани потребителски продукти, произвеждани по този метод.

Конкретни области, в които съществува значителен потенциал за подобни инициативи, включва целия сектор на лека-

та промишленост, текстила, комуналните продукти, рекреационните, градински и други пособия и много други. Въвеждането на подобен подход може да подпомогне и процесите по увеличаване на добавената стойност за сметка на обхващане на повече степени на суровинна преработка, както и развитието на вертикални клъстери и други бизнес-партньорства. Сполучливото прилагане на подхода може да доведе до значително реструктуриране и нарастване на заетостта, придружено от скок в рентабилността на ангажираните предприятия (съгласно някои експертни оценки и в зависимост от конкретиката на дадено предприятие от 20% до 3 и повече пъти).

4.2. Рециклиране вместо добивни дейности

Приоритетите в съвременните политики по отношение на управлението на отпадъците са първо намаляване на генерирането на отпадъци, и след това (в низходящ ред) повторната им употреба (например при подхода „От люлка до люлка“), рециклиране, произвеждане на енергия и компостиране. Както вече беше посочено по-горе, повторната употреба и рециклирането на отпадъци, като заместители на добива на суровини и материали, имат значителни достойнства, включително техния принос за разрешаването на глобалния проблем с ресурсната ограниченост; и за облекчаването на технологичния натиск върху природните територии, ползвани досега за депозиране и съхранение на суровите или преработени отпадъци.

Не на последно място в тази връзка стоят значителните възможности за нови бизнес начинания и разкриване на потенциално значителен брой работни места,

във връзка с голямото разнообразие от аспекти при цялостното осъществяване на този подход. Някои изследвания показват, че сортирането и преработката на т.нар. „отпадъчни компоненти“ на битовите и промишлени отпадъци могат да осигурят до десет пъти⁸ повече работни места в сравнение с практиките за тяхното депозиране и инсинериране (изгаряне).

Подходите по-горе касаят редица нововъзникващи пазарни ниши, които все още не са съществено адресирани от световната бизнес-общност. Това на свой ред дава възможност на българските бизнеси да развият и осъществят свои стратегии за сравнително ранно включване в установяването на глобална икономика на повторната употреба на суровини (т.нар. стратегии „Син океан“⁹). Подобно скокообразно изпреварващо развитие е значителна възможност за качествено изменение на конкурентоспособността на отделни национални сектори и на българската икономика като цяло, без аналог в досегашната стопанска история на България.

Освен че евентуално ще извлече печалби от подобна трансформация, българската икономика (както и глобалната) е изправена пред категоричната невъзможност да не я предприеме. Водещите и до голяма степен неизбежни предпоставки за това положение са три:

- нарастващото изчерпване на природните ресурси, затрудняването на достъпа до тях и следващото от него оскъпяване;
- растежът на пазарите на отпадъчни суровини, предизвикан от нарастването на търсенето на бизнес услугите за управлението и рециклирането на отпадъци;

⁸ Towards a green economy: Pathways to sustainable development and poverty eradication; UNEP, 2011

⁹ „Стратегията „Син океан“, Р. Мобьорно, В. Чан Ким; 2009

- Прогресивното възникване на нови и все по-ефективни технологии и подходи за управление на отпадъците.

До момента обществената и управленска мотивация за „позеленяване“ на сектора на отпадъците обхваща предимно съображенията за опазване на природата и общественото здраве, чиято значимост продължава да е голяма. Напоследък обаче тези аргументи са подкрепени и от стопанския аспект (възможностите за заетост, ново предприемачество и рентабилност) в обхвата на тези дейности, изострени от относително сложната и кризисна икономическа ситуация в България, ЕС и глобалната икономика.

Конкретни бизнес възможности в горната рамка се отнасят до прехода от традиционните практики на депозиране и изгаряне (без енергийно генериране) на отпадъците, към ограничаването на тяхното генериране, разширяването на повторната им употреба, и тяхното рециклиране (т.нар. „подход на трите Р“, от английски език: „Reduce, Reuse and Recycle“). Водещ международен метод за стратегическо бизнес-програмиране в тази насока е подходът за оптимизиране на интегрираното управление на твърдите отпадъци (Integrated Solid Waste Management, ISWM), разгледан по-подробно в Приложение 1 към настоящата публикация.

Допълнителни възможности за бизнес инициативи, а също и за нови, по-благоустроени и добре платени работни места, се отнасят до необходимите дейности за логистика на разширяващата се фирмена активност за управление на отпадъците. Някои непосредствени опции тук включват оперативното приложение на съвременните информационни тех-

нологии. Т тази група попадат например проследяването и насочването на потоците от отпадъци с използването на географски информационни системи (ГИС), и глобални позициониращи системи (GPS), информационни системи за управление (Management Information System, MIS) и др.

Заслужава да се отбележи специално, че работната сила и още повече иновативните предприемачи в сектора на отпадъците значително подпомагат разрешаването на някои от глобалните екологични въпроси, като смекчаването на климатичните изменения, опазването на невъзстановимите почвени ресурси, и общото ограничаване на замърсяванията. В тази връзка, целевата група от назначаваните или самонаети работници в горните дейности следва да бъде считана като съвкупност „агенти на промяната“, които са значително необходимо условие за успеха на икономическите и управленски инициативи в тази област. Социалната добавена стойност и потенциалът на тази категория заетост също трябва да е обект на подробна управленска оценка и подobaващо подпомагане/стимулиране.

5. Устойчива заетост и социална отговорност

Наред с разгледаните по-горе непосредствени стопански ползи, асоциирани със „зелените“ икономически стратегии (по-голяма фирмена рентабилност и увеличаване на заетостта), още едно тяхно положително качество е предразположението им да подпомагат непосредствено развитието на конкретни местни общности и целеви групи. Различни организационни подходи от типа на кооперативите, местните инициативни групи и други форми на социално клъстериране са много под-

ходящи за тяхното осъществяване. При това се разрешават конкретни местни ограничения и предизвикателства, което увеличава местната достъпност и повишава качеството на разполагаемите обществени блага. Самонаемането, понижаването на битовите разходи за консумативи, и автономното осигуряване на дължими, но ограничено достъпни обществени услуги са някои конкретни прояви на подобни инициативи, широко популярни в по-развитите държави-членки на ЕС. Принципът на солидарността, характерен за всички полтики на ЕС, пеави препоръчително при това да се търси конкретно участието на бедни, уязвими или рискови целеви групи и техни представителни организации. По-долу са разглеждани някои възможности за такива подходи, представляващи добра перспектива и за местните общности в България.

5.1. Зелени подходи за добавяне на местна обществена стойност

Основните условия за обвързването на зелените стопански подходи с местните потребности и предизвикателства са две:

- Предвиждане/ангажимент за включване на членове на местните общности в изпълнението на осъществяваните инициативи;
- Наличие на местна инициатива и мобилизация на ресурси (човешки, финансови, организационни и др.).

Тези условия са необходими, доколкото по правило подобни местни инициативи не са атрактивни за външни инвеститори, поради ниската им корпоративна добавена стойност. Това състояние, съчетано с пасивна централизирана териториална политика в областта на икономиката и заетостта, и с евентуална

та липса на местна инициатива, води до отсъствието на подобни локални подходи и до пропускането на очакваните от тях ползи (каквото до момента е общото досегашно състояние в България).

Една широка област за осъществяването на такива местни инициативи е организираното насочване към представянето на изделия или услуги, носещи добавена стойност, без да увреждат елементите на околната среда. Секторите на занаятите, туристическите и рекреативни услуги са конкретни под-теми за подобни инициативи. Съществува и богата база данни от добри практики за подобни инициативи, както и подкрепящи фондове от централизирания бюджет на ЕС и неговите структурни фондове, които могат да съ-финансират подобни инициативи (сред които политиките и програмите за развитие на селските райони, социалното предприемачество и МСП).

Предоставяните по подобен начин услуги могат да бъдат насочени не само към традиционните потребителски сектори, но и към осигуряването на необходими местни услуги, в който случай действащите организации ще могат да кандидатстват и за целево подпомагане от страна на националния бюджет, като доставчици на такива услуги. Грижата за болни или възрастни хора е една такава форма, активна и понастоящем у нас, но в крайно ограничени обеми.

Едно специфично приложение за подобни подходи може да е функционирането на местните инициативни групи (т.нар. „МИГ“, по подхода „Лидер“ в рамките на европейската политика за развитие на селските райони) в териториално отдалечени и със затруднен достъп пе-

риферни населени места. Това би подпомогнало способността за самоиздръжка и осигуряването на необгодими обществени услуги, а оттук – и запазването на тези общности. След придобиването от Република България на статукво на държава-членка, от 2007 г. насам в страната вече е на разположение и целево финансиране от Единната селскостопанска политика на ЕС, за създаването и дейността на такива МИГ. За съжаление необходимите организационни условия, необходими за отпускането на това финансиране, се осигуряват от отговорното министерство на земеделието и храните с огромно закъснение. Едва през лятото на 2011 г. бяха разгледани и одобрени първите МИГ стратегии за периода 2007-2013 г. които „щастливите“ селски общности ще трябва да изпълняват през оставащите едва 2 години до изтичането на техния срок (в повечето други държави-членки това одобряване се случва в първите 3 до 6 месеца след стартирането на съответния програмен период).

5.2. Включване и поминък за маргиналните групи

Един аспект за осигуряването на обществена добавена стойност е възможността за осигуряването на предпоставки за даването на възможност на бездомните или на други маргинални групи в населените места да се ангажират с организирани дейности по събиране и сортиране на битовите отпадъци. От една страна, управлението на отпадъците в България е подчертано трудоемък процес с недостиг на кадри, който обаче за разлика от редица други не поставя високи изисквания към заетите. От друга страна това ще е начин за осигуряване на лични приходи за градските бездомници, което донякъде

ще облекчи собствените им комунални проблеми. Може да се помисли за частично обществено субсидиране на подобни кампании, за повишаване на предлаганите корпоративни заплати или като натурални условия (например предлагане на безплатна страна, или на общински общежития като стимули за целевите групи). Процесът на предварително консултиране и текущо популяризиране на подобни инициативи сред техните местни целеви групи е особено важен за евентуалния техен успех или провал.

5.3. Развитие на „битови“ фотосоларни инсталации в населените места

Друга специфична възможност с висока добавена стойност както по отношение на местните потребности, така и към приноса за устойчиво развитие, е стимулирането и значителният напредък в областта на масовото инсталиране на домашни, битови фотосоларни инсталации в рамките на населените места. Енергийният потенциал, който може да бъде осигурен по такъв начин, е огромен (по някои експертни оценки лимитът за очакваната соларна енергия при такъв подход за нашата страна е сравним с капацитета на АЕЦ „Козлодуй“). Същевременно приходите от продажбата на такава енергия ще бъдат широко разпределени между голям брой дребни производители на ВЕИ, без посредничеството на големи инвестиционни компании и други прекупвачи. Това ще бъде от полза и за енергийната ефективност на национално ниво, доколкото физическите и финансови загуби от преноса на тази енергия също ще са значително по-ниски от средните за националната електропреносна мрежа, тъй като и производството, и основното ѝ потребление ще са концентрирани в градските

центрове, които са и най-големи енергопотребители. Разполагането на самите панели също не би оцетило по никакъв начин местната екология, за разлика от сега доминиращите подобни инсталации в природните територии извън урбанизираните територии. Не на последно място, така осигуряваната добавена стойност ще бъде отклонена от крупните инвеститори (много от които за нашата страна са чуждестранни компании или офшорно регистрирани офиси с неясна собственост и произход на вложените капитали).

Понастоящем този микро-ВЕИ-подход номинално е вече възможен, но съществуват редица бариери, които затрудняват неговото осъществяване. Тежката и неясна законова уредба, неуправляемостта и непредсказуемостта на местните общински администрации и на оторизираните електропреносни дружества, както и преобладаващия дефицит на местния пазар на фотосоларни панели и нуждата от известни първоначални инвестиции, до момента се оказват непреодолими за на практика 100 процента от българските домакинства. Практически пример за проблемите при подобна одисея у нас е представен в Приложение 3 към настоящата публикация.

В системен план е необходимо още и търсенето на действащи решения (на ниво община) за складиране на генерираната основно през деня енергия, за да може да се ползва по време на вечерния потребителски пик (например чрез местни инсталации от типа ПАВЕЦ¹⁰). Отношението на откритост на органите на местно

самоуправление към тези въпроси, и конкретните осигурени от тях инициативност и партньорство са решаващи за практическото осъществяване на този подход.

6. Държавна подкрепа за зелените работни места

Инициативата и не по-малко, изобретателността на бизнес организациите и на местните общности са ключови фактори, определящи практическото (не)случване на разглежданите по-горе подходи за устойчиво стопанско развитие. Съществуват обаче конкретни стъпки, които националните власти и местното самоуправление по тяхна преценка могат да извършат, за да наклонят тези везни в една или друга посока. Съществуват и конкретни необходими задачи, които властите са задължени да предприемат, за да подобрят качеството на провежданите от тях политики, в контекста на международните и европейски стандарти. Настоящият раздел описва тези предварителни условия, които е необходимо да осигурят членовете на правителството и парламента, партийните ръководства, кметовете и общинските съветници в България.

6.1. Административни облекчения

Някои от описаните в тази публикация зелени стопански практики са възможни или дори са вече осъществявани в нашата страна. Тяхната административна уредба, изисквания и процедури обаче остават тежки, което за момента предотвратява тяхното по-мащабно развитие. Стартирането на нови селски стопанства, модернизиранието на секторите на отпадъците и на автономното ВЕИ енерго-генериране са конкретни примери за подобни дейности. Докато в сектора на ВЕИ и земеделието

¹⁰ ПАВЕЦ – помпено-акумулаторни водно-електрически централи; работят на принципа на генериране на потенциална енергия в периодите на малко енерго-потребление (чрез ползване на генерираната тогава енергия за изпомпване на обеми вода в резервоарим разположени по-високо от водно-генераторните турбини).

се налага актуализацията и опростяването на национални нормативни актове обаче, дейностите и процедурите за евентуалното „по-зелено“ управление на отпадъците могат да бъдат стимулирани и с решения и актове на нивото на местното самоуправление, както и с широки партньорски инициативи с включването на инициативни граждани и организации, домоуправителите и други представители на местните общности (например при подходи за битово компостиране, социално предприемачество, целеви бизнес инкубатори и др.).

6.2. Улеснения за предоставянето на инвестиционни капитали

Разполагаемите финансови ресурси са решаваща бариера, която стои пред всяко новостартиращо предприятие. Необходимо е държавата да придружи своите документални ангажименти и обещания за по-устойчиви обществени политики с конкретното подобряване на финансовото обезпечаване, и с многогодишното финансово управление на бюджетните потоци. Предвид съществуващите навсякъде и винаги „бюджетни ограничения“ обаче, този етап трябва да е предшестван от отговорен процес на управленско приоритизиране на най-перспективните и необходими типове дейности, които да получат подобна подкрепа. В тази връзка една конкретна необходимост е широкото управленско обучение за видовете съществуващи устойчиви и съвременни стопански политики, и за добрите практики, включително финансови, за тяхното стимулиране. Друга не по-малка необходимост обхваща подобряването на националните процеси на инвентаризация на местните потребности и инициативи, и за тяхното отразяване и финансово обезпечаване в рамките на

съществуващите, и при необходимост на нови процеси за местно планиране и национално програмиране. Една такава форма може да бъде предоставянето на нови капитали, а провеждането на практика на диференцирана политика за данъчно и друго облагане, включително с прилагане на съществуващи в други държави практики за въвеждане на „зелени данъци“.

6.3. Професионално и предприемаческо обучение и съдействие

Осъществяването на нови стопански дейности в условията на изострящата се национална и международна конкуренция налага за своя успех интензивно обучение за придобиването на различни необходими нови умения. В известна, но не голяма степен, за това може да се разчита на съществуващия пазар от недържавни центрове за професионално обучение и школи за предприемачески умения. Ако се търси масовост обаче, както и разпространение на зелените стопански алтернативи в териториите извън големите градски центрове, които са и по-изолирани откъм финансови, бизнес и дори информационно-комуникационни ресурси, необходимо е държавните институции и програми за професионално и предприемаческо обучение да приемат приоритетно подобни инициативи. Особено подходящо ще е тяхното формулиране и финансово калибриране да бъдат предшествани от целеви проучвания и разширени анализи на отговорните институции с цел определянето на най-перспективните (в международен план) пазари, теми и подсектори, както и на необходими специалности и умения, които да получат такава подкрепа.

Допълнително държавно ориентиране и подпомагане ще са необходими на новите предприемачи и след стартирането на подобни зелени бизнеси. Осигуряването от страна на държавните институции на базови или по-специализирани умения в областта на дизайна и маркетинга на потребителски продукти, организацията на производство и финансовото управление може значително да повиши броя и мащаба на подобни бизнес начинания, както и да подобри много коефициента на тяхното стопанско „оживяване“ (liveability rate).

6.4. Проучване, разработване и внедряване

Един специфичен и много значим аспект, свързан с по-широкото навлизане на съвременни „по-зелени“ бизнеси, продукти и услуги у нас е свързан с необходимите дейности за подготовката и реализирането на необходимите иновативни дейности за това. Проучването, разработването и внедряването на нови продукти и на асоциираните с тях процеси са от изключителна важност. Това е отбелязано и в редица документи на международно ниво, вкл. „Стратегическите насоки на ЕС за сближаване“¹¹, „Приоритетите на Седмата рамкова програма за научни изследвания“ и редица други.

Отговорността за предприемането на подобни инициативи в България е смесена. От една страна държавните институции за подкрепа на бизнеса са овластени да вземат решенията и да провеждат политиките по подобни въпроси, а държавните разходи за наука и иновации, макар и ниски в международен план, напълно засенчват корпоративните. Така че именно държав-

ните институции и научни институти би трябвало да са генераторите на инициативи и конкретни идеи, които да са основа за една по-зелена национална икономика.

От друга страна необходимо е съществуващите браншови бизнес организации у нас да поемат функцията на инициатори и медиатори на подобни инициативи, като мобилизират широките национални мрежи на средните и дребните предприемачи, и фасилитират тяхната връзка и цялостна комуникация с подходящите развойни центрове, и с отговорните държавни институции (вкл. чрез осигуряване на целеви насоки и постоянни ресурсни центрове).

И от трета страна, продължава остро да се чувства вакантността на позицията на далновидните маркетингови аналитични центрове (think-tanks), които на базата на своите задълбочени познания за световните процеси и най-печелившите добри практики да дадат стратегическите и детайлни идеи за най-добрите опции за ориентацията на подобни инициативи. Това могат да бъдат бизнес формации или академични звена, а дори и административни поделения. Изграждането и изпълването със съдържание на подобни участници е от изключителна важност за въвеждането на зелената икономика в българската стопанска практика.

7. Приложения

Приложение 1: Интегрирано управление на твърдите отпадъци

„Позеленяването“ на сектора на отпадъците изисква трансформацията на неговите дейности от по-нежелани методи за тяхната преработка и рециклиране до по-подпомагачи (ограничаващи не-

¹¹ The Community Strategic Guidelines for Cohesion 2007-2013

гативното и увеличаващи позитивното въздействие от отпадъците) в диапазона от понегативните като изгаряне (без генериране на енергия) през различни форми на депониране, до нивото на „Трите Р“: Редуциране, Ре-ползване и Рециклиране (Reduce, Reuse and Recycle). Свързаната с това стратегия касае придвижването по-нагоре в гореописаната йерархия, на базата на международно признатия подход за оптимизиране на интегрираното управление на твърдите отпадъци (Integrated Solid Waste Management, ISWM).

Този стратегически подход изисква управлението на всички източници на отпадъци, с приоритетност на предотвратяването и намаляването на създаваните отпадъци, посредством тяхното разделно събиране, практикуването на „трите Р“, осъществяването на безотпадно и безопасно транспортиране, преработка, и при необходимост депониране по интегриран начин, който повишава ефективността на потреблението на влаганите ресурси. Подходът включва подробно описание и приоритизация на широк набор от възможни операции с отпадъци, които водят до резултати от типа на частично конвертиране и рециклиране на отпадъчните продукти, локално енерго-задоволяване, намаляване на парниковите емисии и др. Наред с генерирането на рентабилност и нови „зелени“ работни места, този подход води и до други конкретни и измерими общо-стопански и обществени ползи, които включват намаляването на невъзвратимите разходи за управление на отпадъците, снижаването на въшните ресурсни зависимости от специфични категории суровини, подобряването на околната среда и на здравето състояние на местните общности.

Приложение 2: Подходът „От люлка до люлка“

„От люлка до люлка“ („Cradle to Cradle“) е икономична и екологосъобразна бизнес концепция, която залага на затворен цикъл на употреба. Тя залага на няколко основни аспекта, сред които: продуктите да са печеливши за бизнеса, здравословни за потребителите и опазващи природата и следващите поколения. Характерното за продуктите, произведени по този метод е, че те са проектирани и изработвани така, че след края на употребата им с минимум усилия стават ресурс за ново производство.

Терминът е въведен в обръщение през 70-те години на миналия век от Валтер Стахел. Бащата на концепцията е германският химик професор Михаел Браунгарт. През 1987 г. той учредява в Хамбург EPEA (Environmental Protection Encouragement Agency) - Агенция за поощряване на опазването на околната среда, като независим научен изследователски институт, който разработва решения за продукти от новия тип. През 1996 г. заедно с Уилям Макдона - американски архитект, създават в САЩ MBDC (McDonough Braungart Design Chemistry). През 2002 г. двамата издават книгата „От люлка до люлка: променяйки начина, по който правим нещата“ - нещо като манифест на този тип дизайн. MBDC и EPEA предлагат услуги за индустрията за прилагането на концепцията. Двете компании са независими, но споделят една и съща идея и са в „coopetition“ (сътрудничество в съревнованието).

Първите сертификати за стоки от типа „от люлка до люлка“ са издадени през 2005 г. Методът постъпателно се налага в Европа, Съединените щати, Китай. Китайският президент Ху Дзинтао обяви „от люлка до люлка“ за официална правителствена политика. „От люлка до люлка“ се развива

изключително бързо в Холандия. Дания и Нова Зеландия я следват, много компании в Съединените щати гледат на нея сериозно. В Европа - Германия, Франция, Швейцария, Австрия и Унгария, а в Азия - Тайван, Китай и Корея се запалват по идеята. Подходът намира приложение в концерни като „Филипс“, „Найки“, „Форд“ и др.

Една демонстрация на същия метод е озелененият покрив на комплекса „Ривър руж“ на концерн „Форд“ в Мичиган, който подобрява качеството на въздуха с 40%, абсорбирайки прах и разграждайки въглеродородите, като същевременно спестява на компанията 35 млн. долара годишно за пречистване на околната среда.

Приложение 3: Практиката за регистриране на битови фотосоларни инсталации в България

Илиян Илиев, ОЦОСУР - Варна¹²

През 2007 година Обществен център за околна среда и устойчиво развитие стартира проект „Слънчев покрив и на моя дом“ с финансовата помощ на Фондация „Екообщност“. Целта на проекта беше да проучим възможностите и процедурата собственик на еднофамилна къща в България, да инвестира средства в закупуване, инсталиране на фотоволтаична система и присъединяването ѝ към електропреносната мрежа с цел продажбата на генерираните излишъци от произведената ел. енергия.

Какво се случи на практика:

Първо проучихме пазара на фотоволтаици. Според възможностите на покрива, който планирахме да оборудваме и цените на фотоволтаичните системи,

избрахме като най-подходящо системата да бъде изградена от шест фотоволтаични панела CYOCERA KC 130 GHT - 2 с обща номинална мощност 1.04 kWp. и инвертор модел Sunny Boy 1100 LV.

Общата стойност на системата плюс монтажа беше 7170 евро. Според данни на дистрибутора животът на избраните фотоволтаици е 25 години, а приблизителен срок на изплащане на инвестицията изчислихме на 15 години.

Второ. Преди да се пристъпи към монтаж на системата е необходимо да се получи Разрешение за строеж на основание чл. 148 от ЗУТ. (Закон за устройство на територията). Това разрешение се нарича „Виза за проектиране“ и се получава от общината, в която се намира къщата. За целта възложителят или упълномощено от него лице трябва да подаде молба в местната администрация. Визата се издава от главния архитект на общината в срок до 14 дни от постъпване на заявлението (чл. 140, ал. 1от ЗУТ). След издаването на виза за проектиране се изготвя идеен проект, който в описаният случай представлява конструктивно становище, изготвено от лицензиран конструктор. След като представихме изискваните документи общината ни издаде „Разрешение за строеж шеста категория“.

Трето. Монтирането на системата и включването ѝ към мрежата на домакинството ни отне два дни.

Четвърто. Следващата стъпка е подаване на Заявление за присъединяване към фирма „Е.ОН България Мрежи“ АД. То се осъществява съгласно „НАРЕДБА № 6 от 9.06.2004 г. за присъединяване на производители и потребители на елек-

¹² Материалът е публикуван онлайн на www.fesbg.org

трическа енергия към преносната и разпределителните електрически мрежи“ и по-специално Част 3 от нея: „Присъединяване на електрически централи на производители на ел. енергия към ел. мрежа“. Точка 50. (1) гласи: „Писменото искане за проучване за присъединяване на електрическа централа към електрическата мрежа се подава в: (т.2) разпределителното предприятие по местонахождението на електрическата централа, когато общата инсталирана мощност е равна или по-малка от 5 MW“.

В отговор на заявлението ни „Е.ОН България Мрежи“ АД сключи с нас Предварителен договор за присъединяване на обект на независим производител на ел. енергия. Чрез този договор двете страни си дават време, в което:

1. инвеститорът (ОЦОСУР) да подготви всички необходими документи, заложи в законодателството. На този етап трябва да подготвим Протоколи за съответствие с нормите на заземяване и да изготвим Инвестиционен проект.

2. От своя страна „Е.ОН България Мрежи“ АД трябва да провери възможностите за присъединяване.

Технически изпълнението на тази част от процедурата отне на инвеститора около година време. Тук пречките не бяха закони, а бяха предизвикани от трудното откриване на консултанти, които да изготвят документите. Лицензираните консултантите са малко и предпочитат да се занимават с централи с мощност над 5 MW. Освен това липсва тарифа за оценяването на труда им за централи под 5 MW и на практика те изпълняват поръчките на същите цени като и за централи над 5 MW.

Пето. След предоставяне на пълния комплект от изискуеми документи, между инвеститора и „Е.ОН България Мрежи“ АД беше сключен Договор за присъединяване. Технически приежданването стана в рамките на един работен ден.

Шесто. Следващият етап е подаване на документи към „Е.ОН България Продажби“ АД за сключване на Договор за изкупуване на ел. енергия. На този етап се оказва, че в документите ни има съществен пропуск. Издаденото Разрешение за строеж от Общината не е валидно защото е издадено за обект шеста категория. А според закона фотоволтаичната централа трябва да бъде заведена като трета категория (чл.137, ал.1, т.3 от ЗУТ чл.6, ал.5 от Наредба №1/2003, на МРРБ). Това върна процеса в почти първоначална точка, тъй като се наложи да се поиска издаване на ново разрешение за строеж вече трета категория. Според изискванията на ЗУТ трябваше да бъде разкрит строителен обект, да бъде наета лицензирана фирма по строителен надзор, да бъде направена геодезическа снимка, да бъде създадена комисия от четирима човека към РДНСК (Регионална дирекция за национален строителен контрол). Тук се натъкнахме на още едно разминаване в законодателството. То касае формирането на държавната такса за приемане на строителния контрол. В ЗУТ централите са делят на до 30 MW и над 30 MW, което е в противовес с делението от Закона за енергетиката, където централите от ВЕИ се делят на такива до 5 MW и над 5 MW. Тази част от процеса отне още една година.

В крайна сметка две години след началото на проекта инвеститорът сключи Договор за продажба на ел. енергия.

‘Е.ОН България Продажби’ АД плати на инвеститора всичкия произведен ток от датата на свързване към ‘Е.ОН България Мрежи’ АД.

Равносметка: след приключването на проекта неговата стойност е както следва:

- Обща стойност на системата – 7170 евро (цени от началото на 2008 година);
- Общо платени такси за разрешителни от Община Каспичан – 15 евро;
- Общо такси платени на ‘Е.ОН България Мрежи АД’ – 34 евро;
- Общо такси за разрешителни от РДНСК – 500 евро;
- Общо такси платени на консултанти (архитектурен проект, конструктивно становище, строителен надзор) – 2000 евро;
- Обща стойност на инвестицията – 9719 евро.
- Общо приходи на година – 300 евро. Върху тази сума се плаща данък печалба от 10%.

Предполагаемо възвръщане на инвестицията – 32 години.

При нулева консумация на ел. енергия общият приход би бил около 500 евро, което би довело до изплащането на инвестицията за около 20 години.

Забележка! Изчислените суми са направени на база официалните цени за изкупуване на ел. енергия от ВЕИ за 2010 г (0,79289 лв./kWh) В общата стойност на инвестицията не са включени възможни бъдещи средства, свързани с ремонти или промяна на параметри или собственост на системата. Върху срока на изплащане на инвестицията ежегодно ще влияят и цените на изкупуването на ел. енергия от ВЕИ, които се определят от ДКЕВР.

Нещата не спират до тук. На инвеститора му предстои ежегодно да подава Искания за лицензиране на произведената от него енергия от ДКЕВР (Държавната комисия за енергийно и водно регулиране), което вероятно ще оскъпи процеса по изплащане на централата.

За доуточняване – Според ‘Наредбата за издаване на сертификати за произход на електрическата енергия, произведена от възобновяеми енергийни източници’ чл.4 (1) Производителите на електрическа енергия от ВЕИ подлежат на регистриране, като подават в ДКЕВР заявление за издаване на сертификат до един месец след изтичане на периода, за който се изисква сертификата (за малките централи това е срок от 1 година тоест до края на месец януари). Според чл.7 (1) ДКЕВР се произнася с решение в 30 дневен срок (това прави около 2 март) Тук трябва да направя сравнение до коя дата ако си подадеш декларацията ти се намаляват данаците.

Изводи:

При така направените разчети и липсата на държавна политика за подкрепа (стимулиране), инвестицията в инсталирането на малки фотоволтаични мощности, когато се разчита на възвръщаемост на средствата само и единствено от продажбите на ток, трудно би се приела за рентабилна от средния българин, собственик на еднофамилна къща.

Допълнителното оскъпяване на този тип инвестиции идва от липсата на синхронизация между отделните закони, регулиращи процеса. А това води до плащане на излишно скъпи такси.

Приложение 4: Литература

1. Зелен нов курс за Европа: Към зелена модернизация пред лицето на кризата, Институт за климат, околна среда и енергия във Вупертал, 2010.
2. Towards a green economy: Pathways to sustainable development and poverty eradication; UNEP, 2011.
3. ExternE: Externalities of energy, Institut für Energiewirtschaft und Rationelle Energieanwendung — IER, Universität Stuttgart, Germany; 2005.
4. Cradle to Cradle: Remaking the way we make things; William McDonough and Michael Braungard; 2002 .
5. The Community Strategic Guidelines for Cohesion 2007-2013.
6. Стратегията „Син океан“; Р. Мобьорно, В. Чан Ким; 2009.
7. Културата като основна детерминанта на продуктивността и възможностите за просперитет; Генов, Юлиян; 2002
8. Предприемаческата Ориентация В Контекста На Националната Културна Среда, Икономически алтернативи; Матилда Александрова, изд. УНСС, бр.3/2005
9. България в международните индекси и каква е добрата политика за просперитет и свобода; ИПИ, 2009
10. Мерки за подобряване на бизнес средата в България, ИПИ, 2010
11. Годишен доклад за състоянието и развитието на земеделието (Аграрен доклад 2010); МЗХ, януари 2011.
12. Анализ на социално-икономическото развитие на Република България; МС, март 2011.

За автора:

Драгомир Константинов работи от 1998 г. като експерт и консултант по националните оперативни програми и общоевропейските политики, вкл. тези за устойчиво и интегрирано развитие. Участник в редица местни и международни проекти за устойчиво развитие в България (вкл. участник в екипите за предварителните оценки на националната стратегия за регионално развитие и на регионалния план за развитие на Южен централен район за планиране; ръководител на българ-

ския екип по българо-холандския проект „Моят Бряг“; участник в разработването и реализирането на концепция за устойчив алтернативен туризъм „Пътят на водата“ в района на Велико Търново и поречието на р. Янтра; член на екипите за междинни оценки на областна стратегия за развитие – област Пловдив, и на оперативна програма „Транспорт“ 2007-2013; разработчик и обучител по проекта на ПРООН „Конвенциите от Рио“ и др.). Член на секретариата на Гражданската коалиция за устойчиво ползване на фондовете на ЕС, съ-учредител на фондация „Зеленика“.

Издател

Фондация Фридрих Еберт
Бюро България
ул. Княз Борис I 97
1000 София, България
Отговорен редактор:
Марк Майнاردус, директор

Заявки

e-mail: office@fes.bg
Емилия Бургазлиева

Всички текстове са достъпни онлайн
www.fes.bg

Мненията, изразени в тази публикация,
принадлежат на автора/авторите и не
отразяват непременно позицията
на Фондация Фридрих Еберт.